

Поштарина плаћена у готову

КЊИЖЕВНОСТ И ЈЕЗИК

7-8

ОКТОБАР — НОВЕМБАР 1957 — БЕОГРАД

трашњи вулкани не могу да нађу поре кроз које би одушили и излили се на површину Напони каткад ионако толико притискају, да оне многобројне интерполације још више оптерећују читаоца; било би, мислим, добро да их писац убудуће сведе на далеко мању меру.

Џунићеве се приповетке одликују и тиме што се у знатној мери састоје из реминисценција, из збивања која се, каткад и после дугог времена, испаравају и преливају кроз призме налик будућих сећања.

Све у свему, наша је књижевност обogaћена једном књигом добре прозе, чији се уметничко-друштвени квалитети не могу оспорити, и која, сигурно, неће живети само до сутра.

М. Станић

ПРИКАЗ

Д-р Радомир Алексић и Милија Станић: Граматика српскохрватског језика за V разред осмогодишње школе (изд. „Нолит“, Београд 1957, стр. 1—84, мала 8°.

Ова је књига рађена према званичном програму који јој је одредио и намену и обим (садржај).

Изванредно је, деликатан проблем: сложену материју граматике учинити приступачном способностима ученика овога узраста. Врло је убедљив успех аутора у овоме: свој уџбеник они су писали језгровитом, кратком и сугестивном реченицом. Истичемо то као крупну позитивну одлику ове књиге.

Код нас се интензивно расправља о томе како настави језика (граматике) дати више живота, више реалне вредности, снаге. Потсећамо на продубљена разматрања нашег знаменитог лингвисте проф. А. Белића изнета у бројним његовим радовима о овоме питању.

С правом се при таквим расправљањима истиче потреба да се и у наставној пракси покаже повезаност језика и мишљења. Свеколика мисао човекова излива се у језику, она право и постаје реална вредност тек онда када добије свој језички облик. Аутори овог уџбеника показују то ученику на конкретним питањима.

Полазећи од те истине они су напр. објаснили појам реченице (стр. 5). Указивање на однос животне стварности према мишљењу и језику дошло је до изражаја и у одељку у коме се говори о роду именица (стр. 29).

Белићева лингвистичка школа највећу пажњу поклања реченици, сматрајући оправдано да све што се у језику дешава — дешава се у реченици. Анализирањем реченице долази се управо до упознавања природе језика. А природа језика, живот језика то је основна ствар на коју у настави треба обраћати пажњу. Да је ауторима ове књиге увек првенствено стало да покажу природу језика, за доказ може да послужи и то што су они увек прво обрађали пажњу на значење и функцију појединих облика а тек затим на сам облик као такав.

Тако ће они напр. прво показати какви се све односи у језику обележавају падежима (стр. 30—34), а тек после тога објаснити морфолошки поједине именичке промене. Није, исто тако, случајно ни то што одељак о глаголима почиње објашњењем о значењу глаголских речи (стр. 65). Итд.

Ово, дакле, непрекидно показивање органске, природне повезаности језика и мишљења — друга је позитивна особина овога уџбеника.

Привлаче, сем тога, пажњу и неке појединости које такође треба увести у позитиван биланс књиге о којој говоримо.

Добро је што су аутори под појмом дугих и кратких слогова обухватили и акцентоване слогове (стр. 20). Тачно је, наиме, да у нашем језику постоје тзв. неакцентоване дужине и да оне имају свога значаја у науци, али не треба губити из вида чињеницу да и код наглашених слогова такође постоји квантитативна разлика као и код ненаглашених. Можда је, само, у одељку о акценту могло бити поменуто на се неакцентоване дужине обележавају водоравном цртом изнад таквог неакцентованог дугог вокала.

Аутори су појам слога одвојили од проблема растављања речи при писању. Они су тиме изразили своју оправдану сагласност с закључцима Правописне комисије.

Свакако је корисно што су аутори именичку деклинацију свели на три промене, стављајући тзв. именице средњег рода на консонант у исту промену са осталим именицама тзв. О/О основа.

Када је то било потребно, аутори су давали и директне језичке поуке. Тако су напр. учинили на стр. 34 са употребом предлога с у вези са инструменталом.

Најзад, могућност разнолике службе појединих врста речи и њихових облика показана је и код придевских заменица. Увек је где треба истицано да поједине придевске заменице могу показивати различите односе: да неке од њих могу у исто време бити и показне и количинске (**оволики**), и упитне и односне и присвојне (**чији**) и сл. Тиме се несумњиво развија снажљивост ученикова у сложеним питањима језика.

Заокругљујући наше мишљење о овој књизи, потребно је да истакнемо квалитет примера који илустрирају излагање: у великој већини то су примери из литературе и многи од њих не култивишу само језичку правилност код ученика, већ шире и обогаћују његов поглед на свет (разне басне, на пример).

Грамматика Алексића и Станића, дакле, рађена је на основу савремених схватања наставе матерњег језика у средњој школи. Својим позитивним одликама она не претставља само значајан успех ова два наша угледна стручњака, већ ће, што је још важније, несумњиво помоћи даљем усавршавању наставе граматике српскохрватског језика у средњој школи.

1-X-1957

Б. М. Николић